

ТКАЧЕНКО

Сергій Анатолійович
nukoblikaudit@inbox.ru

к.е.н., доцент кафедри обліку і аудиту, в.о. ректора Вищого навчального закладу «Міжнародний технологічний університет «Миколаївська політехніка»

УДК 338.242.2:[65.012.122:338.43]

ФАКТОР ІНТЕГРОВАНОСТІ ЕКОНОМІЧНОЇ ДІАГНОСТИКИ НА РІЗНИХ РІВНЯХ СТРАТЕГІЧНОГО УПРАВЛІННЯ ВИРОБНИЦТВОМ

FACTOR OF ECONOMIC DIAGNOSTICS INTEGRATION ON DIFFERENT LEVELS OF A STRATEGIC PRODUCTION MANAGEMENT

У статті обґрунтовано, в сучасних умовах велику актуальність та значення набуло визначення фактору інтегрованості (комплексності) економічної діагностики, яка проводиться на різних рівнях системи керування сучасним виробництвом. Приведені в дослідженні проектні рішення із організації інтегрованої економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств, які базуються на машинах електронних цифрових останнього покоління, у більшості своєї пройшли практичну перевірку у складі технічної і робочої документації в системах стратегічного управління діяльністю підприємств галузей економіки країни, отримали промислове впровадження. Запропоновано також цілий ряд рішень, які доцільно реалізувати у подальших розробках.

В науковій статті обґрунтовано, в сучасних умовах велику актуальність та значення набуло визначення фактору інтегрованості (комплексності) економічної діагностики, яка проводиться на різних рівнях системи управління сучасним виробництвом. Приведені в дослідженні проектні рішення по організації інтегрованої економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств, базуються на машинах електронних цифрових останнього покоління, у більшості своєї пройшли практичну перевірку в складі технічної і робочої документації в системах стратегічного управління діяльністю підприємств галузей економіки країни, отримали промислове впровадження. Запропоновано також цілий ряд рішень, які доцільно реалізувати у подальших розробках.

В науковій статті обґрунтовано, в сучасних умовах велику актуальність та значення набуло визначення фактору інтегрованості (комплексності) економічної діагностики, яка проводиться на різних рівнях системи управління сучасним виробництвом. Приведені в дослідженні проектні рішення по організації інтегрованої економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств, базуються на машинах електронних цифрових останнього покоління, у більшості своєї пройшли практичну перевірку в складі технічної і робочої документації в системах стратегічного управління діяльністю підприємств галузей економіки країни, отримали промислове впровадження. Запропоновано також цілий ряд рішень, які доцільно реалізувати у подальших розробках.

In a scientific article, the definition of the factor of the influence of integrated (integrated) economic diagnostics, which is carried out at different levels of the modern production management system, has become very relevant and important in modern conditions. The design solutions for the organization of integrated economic diagnostics in the systems of strategic management of enterprises based on the latest generation digital electronic computers were tested in the technical and working documents in the systems of strategic management of enterprises of the national economy, received their industrial implementation. A number of solutions have also been proposed, which it is advisable to implement in further scientific and practical developments and etc.

Ключові слова: виробництво, інтегрована економічна діагностика, підсистема, рівень, різний, система стратегічного управління, фактор, ціль

Ключевые слова: интегрированная экономическая диагностика, подсистема, производство, система стратегического управления и функция

Keywords: integrated economic diagnostics, subsystem, production, different, System of strategic management, state of the art, Factor of influence and function

ВСТУП

Стратегічний курс соціально-економічного розвитку країни на сучасному етапі проявляється в тому, щоб здійснити перехід до економіки вищої організації та ефективності із всебічно розвинутими продуктивними силами, зрілими постіндустріальними виробничими відношеннями, налагодженим виробничо-господарським механізмом. На основі прискорення науково-технічного прогресу, переорієнтації кожного підприємства, кожної галузі на повне й першочергове використання якісних факторів впливу економічного зростання належить здійснити крутий поворот до інтенсифікації інноваційних відносин і в найближчий час досягти подвоєння виробничого потенціалу країни, збільшити продуктивність праці в рази тощо.

Вирішення нових комплексів завдань в економіці країни диктує негайну потребу глибокої перебудови

господарського механізму, створення цілісної, ефективної та гнучкої економічної системи управління, з тим щоб привести форми і методи господарювання та управління у повну відповідність із сучасними вимогами. Ідея розпочати перетворень полягає в тому, щоб на ділі націлити управління на підвищення ефективності і якості, прискорення науково-технічного прогресу, розвиток зацікавленості робітників в результатах праці, ініціативи і ринкової заповзятливості у кожній ланці національної економіки країни, на сам перед у промислових угрупованнях, ін.

Ефективність управління визначається багатьма складовими: глибоким та всебічним використанням переваг і можливостей постіндустріальної системи господарювання, дією об'єктивних економічних законів, врахуванням змін у продуктивних силах та виробничо-господарських відношеннях, зростанням освіченості і рівня кваліфікації працівників та інше.

Одна із складових – впровадження у сферу управління новітніх досягнень науково-технічного прогресу та створення ефективних функціонально розвинутих систем управління спеціального призначення. Умови розвитку виробничо-господарського механізму країни в 2000-ні р. р. показали негайну потребу покращення методів збору і обробки інформації як основи організаційного управління, внаслідок чого функціонально розвинуті системи стратегічного управління усе в більшій мірі стали відігравати роль фактора, який багато в чому визначає ефективність керування економікою, ін.

У свою чергу підвищення дієвості функціонально розвинутих систем стратегічного управління передбачає досягнення функціональної повноти цих систем, забезпечення комплексного формування та впровадження усіх управлінських функцій. Особливу актуальність у цьому зв'язку набувають наукові дослідження і вирішення широкого аспекту теоретичних та практичних проблем, які витікають із потреби подальшого вдосконалення форм і методів діагностики господарської діяльності, або економічної діагностики, в умовах все більш розгорнутого впровадження у сферу управління засобів науково-технічного прогресу та створення в об'єднаннях і підприємствах функціонально розвинутих систем стратегічного керування, ін.

Сутність діагностики як функції управління проявляється у якісному перетворенні початкової нормативної, планової, обліково-економічної та інших інформаційних даних, в результаті якого досягається розуміння змісту встановлених процесів і характеру можливого впливу на них суб'єктивних та об'єктивних факторів (чинників) впливу. Роль економічної діагностики в системі управління, її взаємозв'язки з іншими функціями визначають і її значення для практичної діяльності підприємств та виробничих об'єднань, ін.

Проведені дослідження наукових праць [1-13] і інші та сучасна передова практика управління складними економічними системами, якими, зокрема, виступають промислові підприємства та виробничі об'єднання, обумовила потребу створення такої системи економічної діагностики, структура якої відповідала б складності керованих об'єктів і вирішених при цьому завдань. Теорія та практика вимагає також розроблення таких методів діагностики, які дозволили б встановлювати і пояснювати складні взаємозв'язки та обумовленість багаточисельних елементів методу виробничо-господарського процесу, виявляти існуючі закономірності їх розвитку, визначати тенденції, закономірності і напрямки їх зміни на подальшу перспективу. Вказані вимоги до економічної діагностики викликані характерною особливістю системи стратегічного управління виробництвом на сучасному етапі – необхідністю одночасного вирішення виходячи із єдиної цілі взаємопов'язаних комплексів складних економічних, технічних, організаційних й соціальних завдань тощо.

МЕТА РОБОТИ

У цих умовах велику актуальність та значення

набуло визначення фактору інтегрованості (комплексності) економічної діагностики, яка проводиться на різних рівнях системи керування сучасним виробництвом, ін.

МЕТОДИ ДОСЛІДЖЕННЯ

Теоретико-методологічним базисом науково-практичної статті виступає діалектичний метод і основні положення теорії економічної діагностики та системи стратегічного управління. У процесі дослідження знаходили використання наступні методи: *абстрактно-логічний* (для теоретико-методологічного узагальнення і формулювання висновків); *монографічний* (при дослідженні теоретичних та практичних методик економічної діагностики, системи стратегічного управління); *економіко-статистичний, розрахунково-конструктивний, порівняльний* (при комплексному аналізі й оцінці стану економічної діагностики в системі стратегічного управління); *групування* (із метою характеристики практики діагностики в управлінні) та ін.

РЕЗУЛЬТАТИ

Однією із недосить досліджених проблем, яка впливає на процес формування та впровадження економіко-аналітичних розрахунків, в теорії інтегрованої економічної діагностики у цей час виступає питання про структуру системи інтегрованої економічної діагностики, а саме про склад основних взаємопов'язаних структурних елементів, які утворюють її – видів діагностики. Наявність в інтегрованої економічної діагностиці структури, на наш погляд, об'єктивно впливає із належної її ознаки системності, яка дозволяє розглядати ціле як сукупність взаємопов'язаних частин. При цьому виділення видів економічної діагностики і певне їх відокремлення взагалі пов'язані із багатогранністю вивчення виробничо-господарської діяльності на різних рівнях управління виробництвом та ґрунтуються на класифікації економіко-аналітичних досліджень за визначеними, як правило, найбільш істотними ознаками. Їх критичне узагальнення дозволяє зробити висновок, що побудова структури системи інтегрованої економічної діагностики, по-перше, повинна ґрунтуватися на врахуванні головних методологічних аспектів самого поняття «система», якими, зокрема, є наявність системоутворюючої властивості, якої повинне задовольняти відношення, що має місце в системі, або наявність системоутворюючого відношення, в якому повинні знаходитися властивості, які характеризують систему. По-друге, виходячи із зв'язку функції діагностики з управлінням взагалі уявляється, що основою розмежування інтегрованої економічної діагностики на структурні складові повинне бути виділення в управлінні самостійних спеціалізованих ділянок управлінської діяльності, тобто функцій управління, оскільки діагностика використовується при виконанні кожної функції, при прийнятті різних планових й управлінських рішень. Тому, включені в систему інтегрованої економічної діагностики її види повинні відображати як зміст процесу самого управління, так і характер об'єктів системи управління, інше.

Побудована на вказаних початкових посиланнях структура системи інтегрованої економічної діагностики буде призначена для задоволення потреб на сам перед практики виробничо-господарської діяльності та в цьому зв'язку вона буде являти собою орієнтовану на визначені рівні управління і об'єкти діагностики модель взаємопов'язаних методів та засобів реалізації цільової функції діагностики. За ознакою «рівень управління» в системі інтегрованої економічної діагностики можна виділити такі її змістовні види: внутрішньогосподарська діагностика (діагностика діяльності цехів, дільниць, бригад, робочих місць); діагностика діяльності підприємства; діагностика діяльності виробничого об'єднання; діагностика діяльності промислового об'єднання; діагностика діяльності галузі тощо. Ознака «об'єкт діагностики» передбачає виділення в системі інтегрованої економічної діагностики таких її видів, як діагностика науково-технічного прогресу і організаційного рівня виробництва, рівня природоохоронної діяльності, норм й нормативів, засобів та предметів праці, процесу виробництва і реалізації готової продукції тощо. При цьому різним рівням системи стратегічного управління та видам діяльності буде відповідати свій конкретний перелік об'єктів діагностики та ін.

Ціль діагностики виступає, на наш погляд, головною методологічною ознакою поділу діагностики на види. В кінцевому рахунку вона визначає зміст економіко-аналітичної програми, сукупність застосовуваних методів й засобів, інформаційну базу та інші елементи економіко-аналітичного дослідження. Однак ціль в той же час уявляється і занадто широкою ознакою класифікації видів діагностики. В практичних умовах на зміст економіко-аналітичної роботи істотно впливають такі фактори, як інтервал часу діагностики, який залежить від специфіки функцій, виконуваних на окремих етапах процесу управління, і методи діагностики, що застосовуються, які також необхідно розглядати в якості класифікаційних ознак. Розгляд економічної діагностики в сукупності перерахованих ознак, на наш погляд, дозволяє виділити в системі інтегрованої економічної діагностики наступні 6 (шість) її видів: перспективна діагностика; ретроспективна (поточна) діагностика; оперативна діагностика; порівняльна діагностика; функціонально-вартісна діагностика; проблемно-орієнтована діагностика. При формуванні перших 3 (трьох) видів діагностики поряд із ціллю велику роль відіграє часова ознака, яка відображає специфіку функцій, виконуваних на різних етапах управління. На формування порівняльної, функціонально-вартісної й проблемно-орієнтованої видів діагностики, окрім цілі, великий вплив здійснює ознака застосовуваних методів економічної діагностики та ін.

Між різними видами діагностики, по-перше, існують інформаційні зв'язки (наприклад, результати, отримані в оперативній діагностиці, використовуються в процесі ретроспективної діагностики; у свою чергу результатні дані ретроспективної діагностики використовуються в порівняльній і перспективній діагностиці тощо) та, по-друге, наявна

певна схожість в методах, що використовуються (наприклад, методи, які притаманні порівняльній діагностиці, можуть бути використані в функціонально-вартісній та у проблемно-орієнтованій діагностиці і таке інше). Однак, як свідчить сучасна практика, цей факт не виступає перепорою для розроблення методик за кожним видом діагностики окремо та організації на їх основі у виробничих об'єднаннях й на промислових підприємствах спеціалізованих напрямків економіко-аналітичної роботи. Розроблення методичних основ окремих видів діагностики базується на визначенні для кожного із них: цілей та складу задач, систем кінцевих показників і методів діагностики, переліку джерел інформації та схеми діагностики й інше. Хоча різні види діагностики замикаються в кінцевому рахунку на цілі інтегрованої економічної діагностики взагалі, в той же час вони мають і свої специфічні для кожного виду діагностики цілі. Виконання економіко-аналітичних досліджень в межах окремих видів діагностики не повинне розглядатися як протиріччя концепції комплексності, оскільки ціль будь-якого виду діагностики може бути досягнута тільки на базі комплексного підходу до його проведення. Розкриття системно-структурних аспектів підсистеми інтегрованої економічної діагностики важливе із тієї точки зору, що в умовах формування та впровадження економіко-аналітичних розрахунків воно дозволяє чітко визначити зміст та межі функціональних блоків і комплексів задач діагностики на різних рівнях системи управління виробництвом й інше.

Виконані за останні роки наукові дослідження безпосередньо в області формування діагностики виробничо-господарської діяльності в промисловості, а також практика розвитку функціонально розвинутих систем стратегічного управління діяльністю підприємств в нашій країні переконливо свідчать, найбільш сприятливі умови для докорінного покращення організації діагностики у виробничих об'єднаннях та на промислових підприємствах утворюються при виділенні і розвитку у складі кожної функціонально розвинутої системи стратегічного управління діяльністю підприємств самостійної підсистеми інтегрованої економічної діагностики, ін.

Тим не менш в цей час діагностика ще не зайняла відповідного місця в діючих на підприємствах системах управління. Свідченням слугує той факт, що в більшості систем стратегічного управління діяльністю підприємств галузей економіки питома вага завдань діагностики, впроваджуваних, як правило, локально, досить незначна та складає в середньому біля 3–8 % від загальної кількості функціонуючих завдань. Недооцінка ролі економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств негативно відображається на якості здійснення в процесі управління зворотного зв'язку, внаслідок чого знижуються можливості керівників різних рівнів в отриманні інформації, необхідної для оперативної комплексної оцінки стану виробництва, виявлення небажаних відхилень значень управлінських параметрів від завданих планом, виявлення потенційних резервів покращення господарської діяльності й прийняття на цієї основі оптимальних

управлінських рішень. Відсутність в банках даних підприємств необхідної економіко-аналітичної інформації гальмує формування і впровадження самого процесу прийняття управлінських рішень та створення систем ситуаційного управління виробництвом. Наявний стан речей виступає слідством ряду причин, головні із яких наступні: відсутність потрібного розгляду питань організації інтегрованої економічної діагностики із застосуванням машин електронних цифрових в загальногалузевих і галузевих інструктивно-методичних матеріалах з діагностики; слабе розроблення та недостатнє висвітлення в спеціальній літературі, в тому числі і безпосередньо з діагностики, як теоретичних аспектів діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств, так і наявного практичного досвіду та ін.

Мета сучасних провідних наукових дослідницьких процесів і конструктивних розробок повинна будуватися на висвітленні напрямків й комплексу методологічних, методичних та організаційних рекомендацій із створення і розвитку в системах стратегічного управління діяльністю підприємств самостійної функціональної підсистеми інтегрованої економічної діагностики, які забезпечують підсилення ролі функції діагностики в системі управління. Вдосконалення господарського механізму диктує необхідність подальшого підвищення комплексності, оперативності, глибини та якості діагностики виробничо-господарської діяльності, у зв'язку з чим розроблення в системах стратегічного управління діяльністю підприємств інтегрованої системи економіко-аналітичних розрахунків виступить елементом більш досконалого, такого що відповідає сучасним вимогам механізму управління. Актуальність розгляду вказаної проблеми саме на рівні об'єднань і підприємств обумовлена тим, що вони являють основну ланку виробництва, а підприємства, які мають функціонально розвинуті системи стратегічного управління, виступають провідним елементом методу сучасної розбудови постіндустріальних відносин держави.

У цьому зв'язку особливу увагу потрібно приділити вирішенню таких завдань, як дослідження особливостей притаманних сучасній практиці підходів до організації економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств та об'єднань і їх критична оцінка; обґрунтування виходячи із принципів матеріалістичної діалектики та пов'язаного із нею системного підходу доцільності створення і розвитку в системах стратегічного управління діяльністю підприємств та об'єднань самостійної підсистеми інтегрованої економічної діагностики, обґрунтування концепції побудування функціональної структури підсистеми; розроблення наукових основ методики інтегрованої економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств і об'єднань; вироблення рекомендацій із побудування в системах стратегічного управління діяльністю підприємств та об'єднань забезпечуючих елементів методу підсистеми інтегрованої економічної діагностики, основам технології економіко-аналітичних розрахунків, мето-

дології проектування і впровадження підсистеми; розкриття особливостей організації інтегрованої економічної діагностики системи стратегічного управління спеціального призначення і ін.

ВИСНОВКИ

В дослідженні знайшов відображення узагальнений провідний досвід організації інтегрованої економічної діагностики в функціонально розвинутих системах стратегічного управління діяльністю промислових підприємств й виробничих об'єднань ряду галузей економіки країни. В процесі його проведення автором притягалися та були використані матеріали Державного комітету України по стандартизації, метрології й сертифікації, керівні методичні і інструктивні матеріали Державного комітету України з питань науки та інтелектуальної власності, Міністерства економічного розвитку і торгівлі України, Міністерства фінансів України, Міністерства доходів та зборів України, Національного банку України, Національної комісії з цінних паперів і фондового ринку, Державної служби статистики України тощо. Були узагальнені праці провідних вітчизняних та закордонних авторів вчених-економістів із питань кібернетики, систем управління, організації процесу виробництва, економічної діагностики, бюджетування, планування і обліку, матеріали міжнародних, всеукраїнських, регіональних та галузевих конференцій, проблемних нарад й семінарів, а також матеріали міжнародних, всеукраїнських, регіональних і галузевих наукових виставок, ін.

Приведені в дослідженні проектні рішення із організації інтегрованої економічної діагностики в системах стратегічного управління діяльністю підприємств, які базуються на машинах електронних цифрових останнього покоління, у більшості своєї пройшли практичну перевірку у складі технічної та робочої документації в системах стратегічного управління діяльністю підприємств галузей економіки країни, отримали промислове впровадження. Однак, їх опис з метою простоти сприйняття й більш легкого розуміння спрощено у порівнянні з проектною документацією. Автором запропоновано також цілий ряд рішень, які доцільно реалізувати у подальших розробках і ін.

Список використаних джерел

1. Батоврин, В.К. Управление жизненным циклом технических систем / [В.К. Батоврин, Д.А. Бахтурин].- М.: [б.и.]; СПб.: [б.и.], 2012.- 62с.: ил.
2. Беломестнов, В.Г. Управление развитием проблемных территориально-отраслевых систем / В.Г. Беломестнов. - Иркутск: БГУЭП, 2003. - 163с.: табл.
3. Бортников, С.П. К теории корпоративных отношений. Постановка проблемы / Сергей Петрович Бортников. - Москва: Спарк, 2010. - 271с.
4. Грабауров, В.А. Информационные технологии для менеджеров / В. А. Грабауров.- Москва: Финансы и статистика, 2002. - 366,[1]с.: ил., табл.
5. Котова, Е.С. Стохастические сетевые модели и управление сложными экономическими системами / Е.С. Котова.- М.: ЦЭМИ, 1978.- 138с.: ил.

6. Липаев, В.В. Технично-економическое обоснование проектов сложных программных средств / В. В. Липаев. - М.: СИНТЕГ, 2004. - 270 с.: ил., табл.
7. Машенко, В.Е. Системное корпоративное управление / В.Е. Машенко; Московский гуманитар. ин-т им. Е.Р. Дашковой.- М.: Сирин, 2003. - 251с.: ил., таблиц.; 20 см. - (Учебное пособие).; ISBN 5-86567-052-6 (в обл.).
8. Нагих, В.Н. Слайс-технология [Текст]: методические основы / В.Н. Нагих, М.В. Нагих, А.И. Карпухин. – М.: Аналитик, 2015. – 39с.: ил., таблиц.
9. Никонова, И.А. Проектный анализ и проектное финансирование [Текст] / И.А. Никонова.-Москва: Альпина Паблишер, 2012.- 153с.: ил.
10. Новопашин, А.И. Менеджмент в условиях глобализации мировой экономики / А.И. Новопашин. - М.: Высш. шк., 2001. - 229, [1] с.: ил.
11. Прангишвили, И.В. Системный подход и повышение эффективности управления / И.В. Прангишвили. – Москва: Наука, 2005. – 420, [1] с.: ил.
12. Федоренко, Н.П. Вопросы управления сложной экономической системой [Текст] / Н.П. Федоренко. – Москва: [б. и.], 1969. – 46 с.: ил.
13. Convergence and persistence in corporate governance / ed. by Jeffrey N. Gordon a. Mark J. Roe.- Cambridge: Cambridge univ. press, 2004. - x, 382 с.